

Hiiumaa raadioamatööridest räägib Ivo Kibuspuu

Intervjueeris Ain Tähiste

Esimene raadioamatöör oli?

Oleneb, kuidas võtta. Neid mehi, kes ehtasid aparate, oli enne ka. Raadiote ehitamine oli juba 1950.-ndate keskel. Mina tegin esimese lampraadio valmis 5.–6. klassis. Peel Kaljo ja Türnpuu olid füüsikaõpetajad, Kärdla keskkoolis oli raadioring, täiesti korralikke asju tehti, isegi näituste jaoks. Kärdlas toimusid raadio-alased näitused.

Peel on surnud, Türnpuu peaks mandril elama.

Türnpuu oli sõjaväes olnud raadio eriala peal. Kusagilt oli pätsatud tanki raadiojaam, selle panime kooli kolmandale korrusele üles, kus raadioring toimus. Toide oli mootorgeneraatoriga, mis oli õues, kaablid tulid üles. Raadiojaam oli täiskomplektne, katsetasime ära, aga ei antud luba. Neid asju aeti ALMAVÜ kaudu, vist sideinspektsioonist pidi loa saama.

Palju raadioringis poisse oli?

15–20. Keskkooli poisid olid.

Kes oli esimene raadiosportlane?

Kindel Aare Kärdlast oli esimene kutsungiga amatöör - UR2MD, see oli 1960.-ndatel. Raadioringi ajal veel seda ei olnud.

Mina läksin 1959. aastal Polütehnikumi [?] ja seal sain kokku meestega, kellest üks oli juba raadioamatöör. Hakkasime ehitama kollektiivjaama.

Mis on kollektiivjaam?

See oli loodud mingi asutuse juurde, kes vastutas, seal käivatel meestel omal kutsungit ei olnud.

Raadiotehnika õpetaja Arnold Isotamm oli raadioamatöör olnud juba Eesti ajal. Ise ta enam ei tegelenud, aga käis meid juhendamas. Õppisime seal morse ära.

Lõpetasin kooli, jaanuaris 1964 tulin Hiiumaale Kalurisse tööle. Mul oli juba kuuldejaama kutsung.

Mis on kuuldejaam?

Võid kuulata teisi amatööre ja saata sidekinnituse kaarte. Tol ajal oli ja on praegu ka oma büroo, mis saadab teistesse riikidesse. Enamasti igas riigis on oma büroo. Postiga saaks ka saata, aga see on kallis.

Diplomeid antakse igasuguseid, näiteks töötanud 100 riigiga, kaart on sidekinnituseks. Igasuguseid võistlusi korraldatakse.

Kui tulin, siis Hiiumaale kontor oli veel Suursadamas, seal oli mul üks tuba, kus remontisin raadioid ja laeva asju. Selle kõrvalt tegin valmis oma esimese raadiojaama ja võtsin kutsungi. Oma kutsung oli mul 1965. aastast - UR2NW. Nüüd Eesti ajal muudeti ära, nüüd on ESONW.

Vahepeal käisin vene sõjaväes ka, 1968 tulin tagasi. Jälle Hiiumaale Kalurisse, sain vana töökohta tagasi. Kontor oli vahepeal Kärdlasse kolinud. Elasin Kärdlas.

Ruumid olid suuremad ja raadiotöökojas tööl juba 4–5 inimest. Kõigepealt korraldasin morse kursused, seal käis kümnekond inimest. Osa langesid välja, aga mõnest said raadioamatöörid ka, nagu Viin Vello. Kursusel olid Pall Agu, Pall Ennu [?], Mänd Meeme, Simmer Vello, Kaivapalu Vello, Juhe Elmo. Kindel Aare käis ka kursustel, aga ta ei lõpetanud, talle morse ei istunud. Tikerpuu Leo oli meil tööl, tema juba oskas morset, oli Eesti ajal laeva radist olnud.

Kursuse lõpetajad said kõik kutsungi (peale Palli, kelle eesnime ma ei mäleta). Aitasime nad eestrisse. Alguses käsi ikka väriseb. Põhiliselt käis morsega, aga kasutati ka mikrofoni.

Milline tehnika oli?

Saatejaamad olid kõik omatehtud, vastuvõtjad olid tööstuslikud, saadud kas sõjaväest või mujalt. Alguses põhiliselt ultralühilainel. Olid edetabelid, kes millisel

lainealal kõige kaugema ühenduse on saanud.

Mis sinu kõige kaugem koht on?

Oleneb, mis tööliik. Läbi virmaliste olen ühenduse saanud Fääri saartega, see oli Eestis esimene. Virmalised on elektriseeritud pilv, peegeldavad raadiolaineid. Keerad antenni selle pilve peale ja kasutad retranslaatorina.

Võtsime osa Eesti meistrivõistlustest. Iga kuu oli üks aktiivsuspäev, siis sai harjutada. Olime 15 aastat järjest siin Hiiumaal ka Eesti meistrivõistluste kohtunikud.

Kuidas oli tegevus korraldatud, kas olid raadioringid?

Igäüks oli omaette. Ehitasime Hiiu Kaluri raadiotöökoja baasil. Antennid tõmbas ka igäüks ise üles. Vahepeal oli Hiiumaal kutsungiga amatööre 20.

Kas see nimekiri on olemas, mingid dokumendid?

Ei, see tuleb ise kokku panna.

Aga pane kirja!

Kurm Jüri oli keskkoolis füüsikaõpetaja. Tema kaudu ma tegin keskkoolis ka morsekursuse, see oli 1980.-ndate alguses. Siis ehitasime ka kollektiivjaama ruumid, Kärkla mäe peal, kus KEKi puidutöökoda oli. KEK andis materjali, ise käisime ehitamas nädalavahetustel. Seal ruumides olid siis koolipoistele morsekursused, alustas 15, pärast jäi järgi 5-6. Nendest Kattel Urmet tegutseb praeguseni, kutsung on ESORFV. ES on Eesti, 0 saared, viimased tähed on isiklikud.

Kes oli kõige kõvem raadiosportlane Hiiumaal?

Eks siin olid kõik kõvad. Suuremjagu olid meistr kandidaadid, kes võistlustest osa võtsid, neid oli kümnekond. Mina täitsin ainukesena meistersportlase normi ära.

Palju diplomeid ja auhindu on?

Neid ikka on üsna hunnik, mõni karikas ka.

KEKi ruumides saime kokku, pidasime võistlusi. Päris aktiivselt käis asi sel ajal. 1990.-ndatel paljud loobusid, praegu on amatööre kümnekond. Tänapäeval omaehitatud jaamu enam ei kasutata, ikka ostetakse. Päris lihtsa jaama alustamiseks saab paari tuhande euroga. Saatja lõppastmed on eraldi, need maksavad palju.

Hiiumaal võis kõrgaeg olla kollektiivjaama valmimisest kuni 1993. aastani. Praegu on jaama kutsung olemas, aga ruume enam pole. Ühiselt ostetud tehnikat seal polnud, igäüks tõi oma. Mul on osa asju praegu militaarmuuseumis tallele pandud.

Kollektiivjaamas oli töökoda ka ja seda kola amatööridel ikka oli. Hankimine käis igalt poolt. Sõitsime kambaga sõjaväeosadesse, võtsime paar kasti lesta kaasa, tegime vahetust. Vana mahakantud aparaat sobis meile. Käisime Ristna lokaatorijaamas, seal oli majakate kaudu tutvusi. Mul on alles isegi see vastuvõtja alles, mis 1950.-ndatel kooli raadiijaamas oli.

Käisime kokkutulekutel üle Eesti. Kui mõni amatöör ära suri, niimoodi osteti kokku.

Kuidas nõukogude ajal kontrollimine käis?

Kontrolliti kindlasti. Ilmselt kohalikest sõjaväeosadest, piirivalvest. Tallinna lähedal olevat olnud kuuldejaamad. Kohapeal julgeolekus meie ei pidanud aru andma. Sideinspeksioonil oli õigus kontrollida tegevusluba. Sisu kohta oli amatööridel oma eetika, poliitilisi teemasid ei tohtinud puudutada.

Kui polnud 1. kategooriat, siis iga riigiga ei tohtinudki sidet pidada. Hiiumaal olin mina ainuke 1. kategooria loa omanik. Sellega võis kasutusele võtta ka võimsama jaama, 200 vatti. 2. kategooria jaam oli 40 vatti, 3. kategooria 5–10 vatti, olenevalt lainealast.

Aga Hiina ja Israeliga ei tohtinud üldse sidet pidada. Hiinaga sai ühendust lühilainel. Kui mõni välja tuli, siis tehti igavene *aplaava*. Saadeti ALMAVÜ kaudu ringkirjasid. Eestis ikka juhtus selliseid asju, Hiiumaal ei olnud.

Kollektiivjaama võimsus oli ka suurem, ma olin selle järelvaataja. Kollektiivjaama võimsus võis olla sama suur kui järelvaatajal. Võis olla 200 vatti, aga tegelikult olid jaamad võimsamad, seda eriti ei kontrollitud. Seda küll ei tea, et Hiiumaal keegi oleks kontrollimas käinud.

Kui Lõimastu radarijaam 1980.-ndatel tööle hakkas, siis see häiris telepilti. Kas segas ka amatööride tööd?

Otseselt mitte. Vahetevahel häireid oli, aga tummaks ei teinud.

Palju praegu Hiiumaal raadioamatööre on?

Kümmekond. Mõni ei tegutse, aga kutsung on olemas. Tegutseb Mänd Meeme. Mul pole siin veel antenne üleval, Pärnust pidasin sidet. Kattel Urmetil on jaam olemas. Saar Lembit on kirjas meil, pakkusin talle jaama, aga ta pole veel otsustanud. Tuisk Ülol on aparatuur olemas, aga ei tööta. Sutting Enn.

LÕPP